

N:o 37.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 Mars 1872, kl. 2 e. m.

Utlåtande, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid som förflutit sedan början af sednaste riksdag.

(R. A.)

Till följd af Riksdags-ordningens 39 § och efter erhållna remisser från Riksdagens båda Kamrar å Riksdagens år 1871 församlade revisorers berättelse om granskningen af Riksgälds-kontorets tillstånd och förvaltning, har Stats-Utskottet icke allenast genomgått dessa till trycket befordrade och bland Kamrarnes ledamöter utdelade berättelser samt tagit närmare kännedom om de omständigheter och förhållanden, hvilka föranledt särskilda framställningar eller yttranden af revisorerne, utan äfven genomläst de protokoll, som hos fullmäktige blifvit förda efter den 10 Augusti 1871 till och med den 19 sistlidne Januari, då fullmäktige afgåfvo den berättelse till innevarande Riksdag, som finnes bifogad Stats-Utskottets memorial N:o 1; och får Utskottet nu afgifva yttrande öfver hvad revisorerne i ett eller annat hänseende erinrat och föreslagit samt hvad vid den af Utskottet till sistnämnda tid fortsatta granskningen af Riksgälds-kontorets förvaltning i öfrigt förekommit.

1:o.

Angående de, för bidrag till byggandet af Trollhätte slussverk, år 1750 utfärdade, men hittills icke till inlösen företedda förbindelser eller s. k. Trollhätte slussverks lottsedar.

(Rev.-ber. sid. 57. Fullm. Utl. sid. 143.)

I enlighet med 1867 års riksdagsbeslut balanseras inom linien bland Riksgälds-kontorets skulder 6 stycken för tillskott till Trollhätte slussverks byggnad den

Bih. till Riksd. Prot. 1872. 4 Saml. 1 Afd. 22 Häft.

1

1 Mars 1750 utfärdade, ännu icke till inlösen hos Riksgälds-kontoret föredetta s. k. lottsedlar, nemligen fyra å 1,000 och två å 500 daler silfvermynt hvardera, eller tillsammans å 5,000 daler, motsvarande..... R:mt R:dr 1,250: —
 med tillägg af den till 1865 års slut å dessa lottsedlar
 beräknade obetalda ränta..... ” ” 2,286: 88.
 eller tillhopa R:mt R:dr 3,536: 88.

För dessa lottsedlar skulle, enligt deras lydelse, årligen åtnjutas 6 procent under de 3 första åren och sedermera under 100 år 12 procent af det erlagda tillskottet. Efter sistnämnda tidrymms förlopp anställdes af de flesta dåvarande innehafvare af sådana lottsedlar rättegång, med yrkande att det tillskjutna kapitalet jemväl måtte till dem utbetalas; hvilken rättegång slutligen afgjordes genom Kongl. Maj:ts dom den 11 Januari 1859, hvarigenom Kongl. Maj:t och kronan förpligtades att till samtliga innehafvarne af de lottsedlar, hvilkas inlösen sagda rättegång afsåg, betala den i lottsedlarne förskrifna summa jemte 6 procent årlig ränta från den 1 Mars 1853, intill dess betalningen verkställdes. Sedan med anledning af denna dom blifvit förklaradt, att den deruti stadgade betalningsrätt finge tillämpas å alla s. k. Trollhätte slussverks lottsedlar, ehvad deras innehafvare deltagit i den om inlösnings deraf anställda rättegång eller ej, blefvo vederbörande lottsedelinnehafvare genom tillkännagifvanden i allmänna tidningarne år 1859 derom underrättade, med uppmaning att ofördröjligen för liqvids erhållande till Riksgälds-kontoret inlemna sina lottsedlar. Sedermera hafva samtliga ifrågavarande lottsedlar med undantag af ofvanberörda 6 stycken blifvit inlösta, och då 12 år numera förfutit, sedan Kongl. Maj:ts ofvan nämnda dom föll, samt sannolikt vore att dessa lottsedlar under tidens längd blifvit förstörda eller förlorade, så, och för den händelse att betalningsskyldigheten för dessa lottsedlar icke skulle genom berörda dom vara efter förloppet af 10 år från densamma dato preskriberad, hafva revisorerne hemställt, att en viss tid för deras inlösen måtte utsättas, och att efter dess utgång beloppet af hvad som då kan återstå borde ur Kontorets räkenskaper utslutas.

Uti denna åsigt, så vidt den afser bestämmandet af en preskriptionstid för lottsedlarnes inlösbarhet, hafva fullmäktige i sitt vid revisionsberättelsen fogade utlåtande förklaradt sig ej kunna instämma, enär det med afseende å beloppet och beskaffent af de ifrågavarande förbindelserna synts mindre lämpligt att besluta och hos Kongl. Maj:t anhålla om utfärdandet af en särskild preskriptionsförfattning för att i fråga om meranämnda lottsedlars inlösnings befria Riksgälds-kontoret från den detta embetsverk i allmänhet åliggande skyldighet att, utan afseende å för öfrigt gällande stadganden angående tiden för fordringsanspråks anmälning och bevakande, betala sina förfallna skulder; hvaremot fullmäktige, vidkommande den af revisorerne förordade utslutningen ur Riksgälds-kontorets räkenskaper af de till inlösen icke anmälda lottsedlarnes belopp, på anförda skäl tillstyrkt, att de ännu ej inlösta Trollhätte sluss-

verkslottsedlarne må, till både kapital och beräknad ränta, få ur Riksgälds-kontorets räkenskaper helt och hållet afföras.

Enär likväl, på sätt fullmäktige anført, skuldens uteslutande ur räkenskaperna icke kan inverka på vederbörande lottsedelns innehafvares betalningsrätt, samt Riksgälds-kontoret följaktligen fortfarande skulle hafva skyldighet att, äfven om beloppet afskrefves, betala ifrågavarande skuld, om och när förbindelserna blifva till inlösen föredödda, får Stats-Utskottet, som anser olämpligt att en skuld af ifrågavarande beskaffenhet helt och hållet afskrifves, så länge statens betalningsskyldighet fortfar, hemställa,

att revisorerne ifrågavarande framställning icke må till någon åtgärd föranleda.

2:o.

Angående den till belopp af 6,022,278 R:dr 51 öre inom linien balanserade skulden till Riksbanken.

(Rev.-ber. sid. 57.)

I afseende på denna skuld, hvilken härleder sig från förskott, som Riksgälds-kontoret mot diskontvilkor och 2 procent ränta till 1823 års slut egt att hos Riksbanken erhålla, hafva revisorerne i sin berättelse om granskning af Bankoverket gjort hemställan om beloppets afskrifning ur Riksbankens räkenskaper; och som Riksdagen, med bifall till Banko-Utskottets uti memorial N:o 7 gjorda hemställan, beslutat att Riksbankens ifrågavarande fordran, 6,022,278 R:dr 51 öre, skall utur Bankens räkenskaper uteslutas, tillstyrker Stats-Utskottet,

att ofvanberörda, såsom skuld i Riksgälds-kontorets räkenskaper inom linien balanserade belopp, 6,022,278 R:dr 51 öre, jemväl skall utur sistnämnda räkenskaper afskrifvas.

3:o.

Angående de från landtränterierna och Öfverståthållare-embetets kansli till Kongl. Statskontoret insända och derifrån till Riksgälds-kontoret öfverlemnade depositionsmedel.

(Rev.-ber. sidd. 57 och 58. Fullm. Utl. sid. 144.)

I fråga om dessa inom linien balanserade medel, hvilka vid 1870 års slut uppgingo till 143,769 R:dr 6 öre, och om hvilkas tillkomst revisorerne lemnat fullständig utredning, hafva revisorerne föreslagit, att nämnda belopp må ur räkenskaperna uteslutas, och att hädanefter till Riksgälds-kontoret inflytande depositionsmedel icke vidare må föras inom linien, dock med bibehållen rättighet för den, som sitt

anspråk dertill styrker, att sådana medel framgent återbekomma; i sammanhang hvarmed revisorerne uttryckt den åsigt, att, för vinnande af större reda och ordning, det vore lämpligt att en preskriptionstid för dylika anspråks framställande blefve bestämd.

Uti sitt häröfver afgifna utlåtande hafva fullmäktige förklarar, att de, lika med revisorerne, ansåge ifrågavarande medel kunna utan olägenhet ur räkenskaperna afföras, samt att depositionsmedel, som hädanefter varda Riksgälds-kontoret tillställda, icke behöfva bland sålunda bokförda skulder vidare upptagas; men i anseende till beskaffenheten af ifrågavarande medel, hvilka hufvudsakligen utgöras af större eller mindre belopp, som till följd af meddelade domstolsbeslut blifvit i kronans kassor nedsatta, hafva fullmäktige funnit sig icke kunna biträda revisorerne hemställa om bestämmandet af en preskriptionstid för rättigheten att, på grund af laga kraft egande domar eller utslag, framställa anspråk å utbekommande af sålunda deponerade och enskilda personer, bolag eller inrättningar tillhörande medel.

Stats-Utskottet, som delar de af fullmäktige sålunda yttrade åsikter, hemställer, att Riksdagen måtte besluta,

- a) att Riksgälds-kontorets för äldre från Kongl. Statskontoret levererade depositionsmedel vid 1870 års slut inom linien balanserade skuld, 143,769 R:dr 6 öre, skall ur räkenskaperna afskrifvas, samt
- b) att depositionsmedel af ifrågavarande beskaffenhet, som hädanefter varda från Kongl. Statskontoret till Riksgälds-kontoret levererade, icke behöfva inom linien i Kontorets räkenskaper balanseras.

4:o.

Angående medel, som varit inneslutna i outtagna rekommenderade bref och från Postverket blifvit till Riksgälds-kontoret öfverlemnade.

(Rev.-ber. sid. 58. Fullm. Utl. sid. 145.)

På de uti revisionsberättelsen samt fullmäktiges utlåtande i fråga om dessa medel anförda skäl, hemställer Utskottet,

att det uti Riksgälds-kontorets räkenskaper inom linien balanserade skuldbelopp, 4,727 R:dr 32 öre, för dit levererade medel, som varit inneslutna i öfverblifna bref må ur samma räkenskaper få afföras.

5:o.

Angående förre Glasmästaren S. P. Dafgårds återstående skuld för ett byggnadslån.

(Rev.-ber. sid. 59. Fullm. Utl. sid. 145.)

Likaledes och på de utaf såväl revisionen som fullmäktige anförda skäl, hemställer Utskottet,

att Riksgälds-kontorets inom linien balanserade fordran af 674 R:dr 92 öre för ett förre Glasmästaren S. P. Dafgård i Wenersborg beviljad byggnadslån må ur räkenskaperna afskrifvas.

6:o.

Angående lyftade beloppet utaf det för rikets försvar och andra viktiga ändamål vid 1862 och 1863 års riksdag anvisade kreditiv.

(Rev.-ber. sid. 59. Fullm. Utl. sid. 145.)

Då, enligt hvad revisorerne upplyst, det utaf ofvannämnda kreditiv år 1865 lyftade beloppet, 379,950 R:dr 95 öre, blifvit behörigen redovisadt, så att intet hinder möter för detsammas afskrifning, hemställer Utskottet,

att den utaf revisorerne föreslagna afskrifning af berörda, inom linien i Riksgälds-kontorets räkenskaper balanserade kreditivbelopp, 379,950 R:dr 95 öre, måtte varda af Riksdagen beviljad.

7:o.

Angående de till bestridande af kostnaderna för kolonien S:t Barthélemys förvaltning utbetalda medel.

(Rev.-ber. sidd. 59 och 60. Fullm. Utl. sid. 145.)

På grund af de utaf fullmäktige uti det afgifna utlåtandet anförda skäl hemställer Utskottet,

att det uti Riksgälds-kontorets räkenskaper inom linien balanserade beloppet af de utaf nämnda Kontor under åren 1847—1868 verkställda utbetalningar för kolonien S:t Barthélemys förvaltningskostnader må ur räkenskaperna afföras.

8:o.

Angående Riksgälds-kontorets kassabehållningar i landtränterierna.

(Rev.-ber. sid. 60. Fullm. Utl. sid. 146.)

Under förmålan att revisorerne, vid granskning af de från landtränterierna under år 1870 till Riksgälds-kontoret månadligen insända ränteriförslag, funnit, att kassabehållningar till större belopp, än behofvet kräft, varit flere månader qvarliggande i åtskilliga läns, synnerligast Östergötlands, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus läns ränterier, samt att, oakadt af Riksgälds-kontorets kommissariat aflåtna påminnelser om behållningarnes behöriga insändande, detta förhållande, ehuru i mindre grad, i Östergötlands läns ränteri fortfarit, hafva revisorerne, utan att i ämnet framställa något förslag, funnit sig böra såsom anmärkningsvärdt omförmåla detta förhållande.

Då den uti fullmäktiges utlåtande lemnade utredning af detta ämne nöjaktigt förklarar det anmärkta förhållandet, torde Riksdagen finna,

att revisorerne's ifrågavarande framställning icke påkallar någon åtgärd.

9:o.

Angående arfvodena för särskilda bestyr med statsskulden samt för lånedeputerades biträden.

(Rev.-ber. sidd. 74—76. Fullm. Utl. sidd. 147, 148.)

Under erinran om det första gången i 1856—1858 års Riksdags reglemente för Riksgälds-kontoret införda och sedermera bibehållna samt ännu gällande stadgandet, att innehafvarne af de då ökade lönerna inom Riksgälds-kontoret äro underkastade den vidsträcktare tjenstgöringsskyldighet eller den jemkning i åligganden, som antingen vid en blifvande organisation af detta verk eller eljest kan varda i allmänhet stadgad, hafva revisorerne ansett sig ega anledning fästa Riksdagens uppmärksamhet på den frågan, huruvida den för ofvanomförmälda ändamål för närvarande ansade summa, 6,000 R:dr, vidare må vara erforderlig.

Då revisorerne's ifrågavarande framställning icke afser något klander af fullmäktiges åtgöranden, utan endast hemställa huruvida ett vid flera föregående riksdagar pröfvadt och beviljadt anslag fortfarande må anses behöfligt, får Utskottet, som vid afgifvandet af förslag till reglemente för Riksgälds-kontoret skall taga under öfvervägande hvad revisorerne i sådan syftning anfört, nu endast hemställa, det Riksdagen måtte förklara,

att revisorerne's ofvan omförmälda framställning för närvarande icke må komma under öfvervägande.

10:o.

Angående statsbidraget för rensnings- och kanaliseringsarbeten i Lule elf.

(Rev.-ber. sid. 84.)

För hvad som tillgjorts och förekommit i afseende på utförandet af det åt fullmäktige af sednaste Riksdag gifna uppdrag, att vidtaga alla de åtgärder, som funnes af behovet påkallade för att icke allenast bevara statens rätt mot engelska aktiebolaget *»the Gelliwara Company limited»*, dess styrelse och delegare, utan ock att förmå dem att uppfylla sina mot svenska staten åtagna förbindelser, hafva fullmäktige, som nyligen fått emottaga några genom Kongl. Utrikes-departementet begärda ytterligare upplysningar och handlingar rörande denna sak, redogjort uti en särskild, till Stats-Utskottet den 20 sistlidne Februari aflåten skrifvelse, af hvilken hufvudsakligen inhemtas, att fullmäktige, efter emottagandet af ofvan omförmälda, genom Stats-Utskottets skrifvelse den 10 Maj sistlidet år, fullmäktige meddelade uppdrag, uti skrifvelse af den 22 i samma månad, hos Statsministern för utrikes ärendena anhöllo, att svenska ministern i London måtte få sig uppdraget att låta till besvarande underställa någon skicklig jurist följande frågor, nemligen:

1:o. Om det för bevarande af svenska statens anspråk och rättighet att utaf bolaget *»the Gelliwara Company limited»*, dess styrelse och delegare återbekomma de medel bolaget fått lyfta hos Riksgälds-kontoret, erfordras, att detta anspråk, innan bolagets konkurs i Sverige varder utredd, reservationsvis anmäles hos vederbörlig engelsk domstol, eller om någon annan åtgärd i sådant ändamål dessförinnan inom England behöfver vidtagas;

2:o) om, före utredningen af denna konkurs och innan sig dervid visat hvad det belopp utaf ifrågavarande fordran kommer att utgöra, som icke genom konkursmassans härvarande tillgångar blifver godtgjort, talan vid engelsk domstol eller myndighet kan eller bör anställas mot bolaget, dess styrelse och delegare, under dervid svenska staten förbehållen rätt att framdeles få uppgifva och styrka fordringsanspråkets rätta belopp; och

3:o) hvilka handlingar, utöfver de till England förut afsända, behöfva, derest dylik talan skulle kunna ofördröjligen anställas, ytterligare anskaffas och svenska statens dervarande ombud tillhandahållas.

Denna anhållan förnyades uti en den 6 påföljde Juli till Utrikes-statsministern aflåten ny skrifvelse, deruti fullmäktige tillade den begäran, att genom svenska ministern i London jemväl måtte anskaffas ett fullständigt formulär till den fullmakt, som erfordrades för att statens fordringsanspråk måtte, till hela dess oguldna belopp, kunna hos vederbörlig embetsmyndighet eller domstol i England göras gällande emot samt indrifvas af merbemälda bolag äfvensom dess styrelse och delegare.

Kort efter sistnämnda skrifvelses expedierande hade fullmäktige från Utrikesstatsministern fått mottaga ett från svenska beskickningen i London ankommet, den 4

Juli afgifvet yttrande af engelska juristen Herr Locock Webb, innehållande: att han icke ansåge nödvändigt, att svenska statens fordringsanspråk anmäldes hos engelsk domstol, innan liqviden skett för bolagets egendom i Sverige; att han tillstyrkte staten att under den der gjorda konkursens pågående utredning samt, så snart som möjligt, äfven i England fullfölja sitt fordringsanspråk; att staten borde, om icke sådant redan skett, bestyrka sin fordran i konkursen till densamma hela belopp, utan att något förbehåll i afseende på detta fordringsanspråk syntes behöfligt; samt att Herr Locock Webb ansåge de honom underställda handlingarne utgöra allt hvad som erfordrades åtminstone för att inleda det afsedda lagliga förfaringssättet i England. Det begärda fullmaktsformuläret blef sedermera genom Utrikes-statsministerns bref af den 8 Augusti fullmäktige tillståndt; hvarjemte genom samma bref till fullmäktige äfven öfverlemnades en till svenska beskickningen i London af dess begagnade »Solicitor» Herr Tindal Perkins aflåten skrifvelse, hvaruti han anmälde, att han den 5 Juli, uppå Herr Locock Webbs tillrådande, uttog stämning till »the Court of Chancery» å »the Gelliwara Company limited», med yrkande att svenska staten måtte berättigas inkomma till nämnda domstol med bevakning af sin bestyrkta fordran hos detta bolag, samt att det måtte vara staten öppet lemnadt att mot bolaget vidtaga de lagliga rättegångsåtgärder, hvartill den funne sig befogad eller, efter det bolagets advokat vid stämningens återställande, den 8:de i samma månad, anmält, att bolagets »liquidation» vore fullständigt afslutad, samt att dess tillgångar och egendom blifvit fördelade bland de borgenärer, som bevakat sina fordringar, och då domstolen fann, att bolaget verkligen blifvit fullständigt utredt och således ej längre existerade, hade något beslut i anledning af stämningen icke meddelats. Sedan de hos »the Court of Chancery» företedda handlingar angående Gelliwara-bolagets utredning och upplösning derefter blifvit af nyssbemälda »Solicitor» underställda ej blott Herr Locock Webbs utan äfven en annan engelsk jurist, Herr Francis Roxburghs granskning och bedömande, hade dessa tvänne jurister uti sitt afgifna och likaledes genom Utrikes-statsministern fullmäktige tillståndta gemensamma utlåtande, bland annat, yttrat:

att, till följd af stadgandet i 1864 års kontrakt, att bolaget i alla rättsförhållanden mellan detsamma och staten skulle lyda under svensk domstol och vara underkastadt svensk lag, hade staten handlat fullkomligt rätt, då den i främsta rummet vidtog laga åtgärder för att göra sin fordran gällande i bolagets hos svensk domstol anhängiga konkurs; och skulle alltså de för svenska statens räkning tillämnade rättegångsåtgärderna i England hafva föranledts deraf, att de lagliga rättsutvägarne i Sverige redan vore begagnade och att bolagets dervarande tillgångar visade sig otillräckliga; hvarföre juristerne icke hyste något tvifvel att, ifall sådana rättegångsåtgärder hade före Gelliwara-bolagets upplösning kommit att i England vidtagas, staten skulle hafva fått sitt fordringsanspråk erkändt såsom en fordran hos bolaget; samt att, ehuru det måste förefalla svenska staten oföväntadt att, sedan dess fordran hos Gelliwara-bolaget blifvit bevakad uti bolagets konkurs i Sverige, erfara att

denna fordran under utredningens verkställande i England icke hade af liquidatorerne upptagits i förteckningen öfver bolagets skulder, samt att bolagets upplösning företogs, utan att särskild underrättelse derom meddelades svenska staten eller dess anlidade rådgifvare, ansågo sig dock juristerne, efter noggrannt öfvervägande af alla med detta mål förekommande omständigheter, icke kunna råda till någon laga åtgärd för prövande af bolagets tillgöranden i afseende på dess utredning, helst efter all sannolikhet hvarje sådan åtgärd skulle blifva utan påföljd.

Efter tagen kännedom om innehållet af alla här ofvan uppgifna äfvensom några andra af svenska beskickningen i London rörande samma ämne till Utrikesdepartementet insända och till fullmäktige öfverlemnade handlingar, funno fullmäktige sig, vid de genom dessa handlingar upplysta och utredda förhållanden, för det dåvarande icke ega anledning till någon vidare åtgärd för fullgörande af det uppdrag fullmäktige i afseende på oftaberörda fordringsanspråk erhållit af 1871 års Riksdag, än att, då de rådfrågade engelska juristerne i sitt sednast afgifna yttrande förklarar sig antaga, att åtskilliga i engelska aktielagen för dylika fall meddelade föreskrifter blifvit vederbörligen iakttagna, söka erhålla de handlingar, hvarigenom dessa föreskrifters verkliga fullgörande ådagalades; hvarföre fullmäktige i en ytterligare skrifvelse till Utrikes-statsministern anhöllo, att svenska ministern i London måtte anmodas låta, för att fullmäktige tillställas, i bestyrkta afskrifter anskaffa dessa handlingar; och anhöllo fullmäktige derjemte, att svenska ministern äfven måtte anmodas låta till besvarande af de engelska jurister, hvilkas yttrande angående statens fordringsanspråk emot Gelliwara-bolaget förut inhemtats, framställa den fråga, huruvida de, som haft till åliggande att för bolagets utredning uppgöra och förete förteckning öfver dess fordringsegare, och hvilka bevisligen måste haft kännedom om svenska statens ifrågavarande fordran, ändock kunnat underlåta att såsom fordringsegare jemväl uppgifva svenska staten, utan att för sådan uraktlåtenhet något ansvar vore i engelska lagen stadgadt.

Enligt hvad dessa således, på fullmäktiges begäran, af svenska beskickningen i London anskaffade och genom Utrikes-statsministerns skrifvelse af den 14 sistlidne Februari till fullmäktige aflemnade handlingar visa, hade »the Gelliwara Company limited» redan vid bolagsstämman den 27 Juni 1867 fattat och den 16 i näst påföljande månad bekräftat sitt beslut om bolagets ställande under frivillig utredning samt utsett »liquidatorer» för verkställandet af denna utredning, som skulle börjats omedelbart efter sagda besluts behöriga fastställande. Derjemte hade »liquidatorerne» då blifvit bemyndigade att gå i författning och träffa aftal om bolagets »rekonstruktion» genom ett nytt bolags åstadkommande, hvilket skulle »registreras och incorporeras» samt benämnas »the new Gelliwara Company limited»; och skulle detta bolag upprättas och bildas för bedrivande af det förra bolagets rörelse på grund af dertill uppgjord och fastställd plan samt alltså öfvertaga dettas tillgångar och egendo-

mar, sedan behörig anstalt fogats för betalning eller godtgörelse af detsammas förbindelser; hvadan »liiquidatorerne» alltså egde att till det nya bolaget, efter dess bildande, föryttra och öfverlåta det förras affärer och tillgångar äfvensom hela eller någon del af den egendom, hvilken tillhörde detta bolag och ej behöfde användas för gäldandet af dess förbindelser, samt att, såsom godtgörelse eller liqid för den skedda försäljningen och öfverlåtelsen, mottaga aktier i det nya bolaget till fördelning bland det äldres delegare. Efter det till »the Court of Chancery» ingifvits erforderlig ansökning i afseende på den sålunda beslutade utredningens företagande, hade, sedan vederbörande ombud blifvit hörda och underrättelser om denna ansökning införda uti några i London utkomna tidningar, nämnda domstol den 7 Augusti 1867 förordnat, att den frivilliga utredningen af »the Gelliwara Company limited» skulle fortgå under denna domstols uppsigt, i enlighet med bestämmelserna uti 1862 års bolagslag, och skulle det förfaringssätt vid berörda frivilliga utredning iakttagas, som domstolen funne lämpligt, samt bemälda bolags fordringsegare, kontribuenten och liiquidatorer vara oförhindrade att vid förekommande fall vända sig till domstolen. Genom en under September 1867 i engelska och äfven i ett par svenska tidningar införd kungörelse uppmanades fordringsegarne hos »the Gelliwara Company limited» att inom den 12 Oktober samma år för de utsedda »liiquidatorerne» uppgifva sina namn och adresser samt förhållandet med deras fordringar, äfvensom att, om så önskades, efter erhållna underrättelser från »liiquidatorerne» eller dessas »sollicitorer», inlemna till och styrka för den uppgifna domstolen sina fordringsanspråk, vid äfventyr att eljest uteslutas från delaktighet i de för sådana fordringars bestyrkade skeende utbetalningar.

Utaf de för »the Court of Chancery» uppgifna fordringarne hos Gelliwara-bolaget hafva, enligt förste sekreterarens (Chief Clerk) den 23 December 1870 derå meddelade och den 23 Januari sistlidet år af vice kanslern (vice Chancellor) bekräftade förteckning, sådana fordringar å ett belopp af 192,374 pund 16 shilling 3 pense sterling blifvit godkända; varande hvarken bland dessa eller de underkända fordringsanspråken svenska statens fordran för det af bolaget lyftade belopp utaf statsanslaget till upprensningar i Lule elf upptagen.

Genom meranämnda domstols resolution af den 25 Mars 1871 har ofvananförda, vid bolagsstämman med aktieegarne i »the Gelliwara Company limited» den 27 Juni fattade och den 16 Juli 1867 bekräftade beslut om försäljning och öfverlåtelse af samma bolags rörelse samt dess tillgångar och egendomar till »the new Gelliwara Company limited» blifvit godkändt, för att af de tre »liiquidatorerne» verkställas; hvarefter »liiquidatorerne» för »the Registrar of Joint Stock Companies» den 31 Mars 1871 anmält, att delegarne i »the Gelliwara Company limited» samma dag haft ett sammanträde för att få sig förelagd en redogörelse, utvisande det sätt, hvarpå bolagets upplösning blifvit utförd och dess egendom använd, samt att allt var behörigen fullgjordt.

Såsom svar på ofvan omförmälda, de engelska juristernas bedömande underställda fråga, hafva desse meddelat följande yttrande:

»Med fästadt afseende dels å de föreskrifna tillkännagifvandena, hvilka, såsom det synes, blifvit kungjorda, dels ock derå att fordringen ej blifvit å statens vägnar fullföljd inom den tid författningarne i sådant hänseende stadga, är det vår åsigt, att liqidatorerne egt rätt tillstådja slutlig utredning och upplösning af bolaget samt liqvidation af dess tillgångar, utan att anslå betäckning för svenska statens fordran och utan att medela staten särskild underrättelse om deras afsigt att verkställa berörda åtgärder, och att de icke genom ett sådant handlingssätt gjort sig förfallna till ansvar eller straff enligt detta lands civila eller strafflag».

I anseende till den i engelska juristernes sednaste yttranden framhållna omständighet, att svenska statens fordringsanspråk icke blifvit vederbörligen anmaldt och fullföljdt i England, hafva fullmäktige erinrat: att då Gelliwara-bolagets fordringsegare genom det under September 1867 i tidningarne införda tillkännagifvande uppmanades att hos bolagets »liqidatorer» anmäla sig och sina fordringar, hade den till slutet af år 1868 utsträckta tiden för utförandet af det arbetsföretag, för hvilket ifrågasvarande statsanslag beviljades, således ännu icke tilländagått och följaktligen ej heller den, ifall företaget icke fullbordades, föreskrifna skyldighet för bolaget att återbetala den utbekomna andelen utaf detta anslag ännu inträdt; — att Herr Locoek Webb i ett förut afgifvet yttrande, till svar uppå derom framställd fråga, förklarar, dels att han ej ansåge nödvändigt att svenska statens fordringsanspråk anmäldes hos engelsk domstol innan liqviden skett för Gelliwara-bolagets egendom i Sverige, dels att några andra handlingar än de, som funnos i England och blifvit honom underställda, ej fordrades för inledandet derstädes af ett lagligt förvaringssätt för att få svenska statens fordran gällande; hvilket också visat sig då Herr Tindal Perkins, utan någon särskild fullmakt, kunnat och enligt Herr Webbs tillstyrkan ansett sig böra för svenska statens räkning hos »the Court of Chancery» söka och erhålla stämning å oftanämnda bolag, hvilken stämning dock ej uttagits förr än den 4 Juli 1871 och således först några dagar efter förloppet af den tid, eller den 30 Juni samma år, då bolaget, enligt engelska juristernes yttrande, måste anses vara upplöst. Dessutom hafva fullmäktige äfven erinrat om en förut af Herr Locoek Webb meddelad och uti 1871 års Stats-Utskotts memorial N:o 55 omförmäld upplysning, enligt hvilken, i fall viss tid för upptagandet af svenska statens fordringsanspråk hade blifvit bestämd och redan tilländagått, man kunde i sådant fall vända sig till »the Court of Chancery» för att få detta anspråk framställt.

Då fullmäktige ansåge, att de från svenska beskickningen i London nyligen erhållna handlingar, hvilkas hufvudsakliga innehåll nu blifvit anfördt, ådagalade, att de, enligt hvad de rådfrågade juristerne upplyst, uti engelska bolagen föreskrifna formaliteter för aktiebolags utredning och upplösning blifvit, såsom juristerne antagit, på stadgad sätt iakttagna, och då svenska staten, enligt dessa för skicklighet och opar-

tiskhet vitsordade juristers bestämda yttranden numera hvarken hos det upplösta eller det nya Gelliwara-bolaget skulle kunna i rättegångsväg inom England utsöka ifrågavarande fordran och ej heller med någon utsigt till framgång kunna anställa talan emot det förra bolagets likvidatorer, hafva fullmäktige, vid sådant förevetande och med afseende jemväl på de särdeles anmärkningsvärda förhållanden, som vid denna saks behandling i England förekommit, funnit sig sakna anledning att utan derom af Riksdagen erhållen föreskrift gå i författning om några ytterligare åtgärders vidtagande inom England för att förmå oftabemälda bolag och dess delegare att fullgöra sin betalningsskyldighet till svenska staten.

Hvad åter beträffade utredningen af den af Gelliwara-bolaget, omkring ett halft år efter dess i England beslutade upplösning, här i Sverige gjorda konkurs, så hafva fullmäktige upplyst, att, enligt hvad vid det i Luleå under sistlidet års sommar, på Riksgälds-kontorets yrkande, utsatta sammanträde af bolagets kreditorer sig visat, åtskilliga hinder allt hittills förekommit emot denna konkursutrednings lagliga avslutande och fördelningen af konkursmassans återstående tillgångar bland de oprioriterade fordringsegarne, samt att, enligt hvad Riksgälds-kontorets ombudsman i slutet af sistlidne Januari månad anmält, för honom tillkännagifvits, att efterbevakningar i konkursen nyligen skett för fordringar å ett sammanlagdt belopp af ej mindre än 113,900 pund sterling, hvaraf »the Gelliwara Company limited» bevakat en summa af 73,200 pund.

Ehuru de utaf fullmäktige sålunda vidtagna åtgärder i och för bevarande och utförande af statens rätt och talan mot de engelska delegarne uti ofvan omförmälda bolag icke ledt till det åsyftade målet, anser dock Utskottet, för sin del, att någon uraktlåtenhet vid fullgörandet af det utaf sistlidet års Riksdag fullmäktige lemnade uppdrag icke billigtvis kan läggas dem till last. Men då det är af vigt att alla med denna sak gemenskap egande förhållanden noggrannt undersökas och öfvervägas, för att komma till visshet om och i hvad mån någon utsigt finnes att staten må kunna återfå större eller mindre del af den till Lule elfs upprensning och kanalisering lemnade försträckning, skall Utskottet, som ansett sig böra, före denna frågas afgörande inhemta Riksdagens Justitie-ombudsmans utlåtande, framdeles hos Riksdagen göra den framställning i ämnet, hvartill ett noggrannt öfvervägande af alla härvid förekommande omständigheter må kunna föranleda;

hvilket Utskottet ansett sig nu böra anmäla.

11:o.

Angående Dalslands kanalaktiebolag.

(Rev.-ber. sidd. 86—93, utlåtande sidd. 151—152).

Jemte det revisorerne anmärkt, att utaf den inbetalning å lånet för öppnande af segelled från Hattefura till Stora Lee (eller den s. k. Dalslands kanal), som för

år 1870 borde ega rum, 17,000 R:dr återstodo obetalda, hvilket belopp dock sedermera den 6 sistlidne Oktober blifvit erlagdt, hafva revisorerne erinrat, att genom den fördröjda inbetalningen lånets amorteringstid fördröjdes; hvarförutan revisorerne, efter att hafva meddelat en utredning öfver det belopp, som blifvit å aktierna inbetaldt, yttrat den åsigt, att den till statens säkerhet ställda garantiaktieteckningen blifvit förminskad med vida mera, än som i öfverensstämmelse med de vid lånets beviljande meddelade stadganden bort ega rum.

Uti sin häröfver afgifna förklaring har styrelsen för Dalslands kanalaktiebolag dels upplyst, att dröjsmålet med inbetalningens verkställande föranledts deraf, att först efter det räkenskapernas afslutade sig visat hvad af nettovinsten kunde användas till sådan inbetalning, uttaxering hos tecknare af garantiaktier kunnat ske för det felande beloppet, dels ock, med åberopande af ordalydelsen utaf de vid lånets beviljande af Rikets Ständer meddelade stadganden, yttrat den åsigt, att, då arbetet af anförda orsaker ej kunnat fullbordas med statsbidraget och det å halfva teckningssumman uttaxerade belopp, styrelsen varit fullt berättigad att »för arbetsfullgörande» uttaxera någon del af den återstående halfva teckningssumman. Vid sådant förhållande och då styrelsens förfarande blott afsett att betrygga fullgörandet af bolagets förbindelser mot staten, samt Riksdagen åtminstone icke förr än sig visat huruvida någon förlust för statsverket genom brist i de årliga ränte- och amorteringsliiquiderna kommer att uppstå, torde finna lämpligt att ifrågasätta en mot tydliga ordalydelsen stridande tolkning af Rikets Ständers berörda föreskrift och det i öfverensstämmelse härmed upprättade kontrakt, har styrelsen hemställt, att för närvarande må vid styrelsens hittills vidtagna åtgärder få bero.

Stats-Utskottet, som för sin del funnit direktionens i ämnet afgifna förklaring nöjaktig, hemställer,

att hvad revisorerne i ofvanberörda hänseenden anfördt icke må till någon åtgärd föranleda.

Beträffande deremot revisorerne hemställan, att fullmäktige i Riksgäldskontoret måtte få sig uppdraget att anmoda den revisor, som af dem utses för granskning af bolagets förvaltning och räkenskaper, att i den derom afgifvande revisionsberättelsen eller på annat sätt meddela fullmäktige en fullständig upplysning om bolagets ställning vid slutet af det år, revisionen omfattar, anser sig Utskottet böra tillstyrka,

att denna revisorerne hemställan må vinna Riksdagens bifall.

12:o.

Angående Hudiksvalls—Dellens jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sidd. 100, 101.)

Då revisorerne anmärkt, att någon berättelse om granskning af detta bolags förvaltning och räkenskaper år 1870 ännu den 10 sistlidne Oktober icke blifvit till Riksgälds-kontoret öfverlemnad, anser sig Utskottet böra upplysa, att en sådan berättelse redan den 11 i samma månad inkommit, af hvilken berättelse Utskottet tagit del; och har densammas innehåll synts Utskottet

icke påkalla något särskildt yttrande.

13:o.

Angående Ystad—Eslöfs jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sidd. 102, 103. Utl. sid. 153.)

I anledning af revisorerne erinran om angelägenheten deraf, att uti blifvande revisionsberättelser bolagets skuld för det inbetalda aktiekapitalet särskildt angifves, och sålunda skiljes från öfriga under rubriken »*Proprie konto*» upptagna skuldposter har bolagets styrelse uti afgifven förklaring tillkännagifvit, att hvad revisorerne sålunda erinrat skall blifva iakttaget; och hemställer Utskottet,

att Riksdagen behagade härvid låta bero.

14:o.

Angående Helsingborg—Landskrona—Eslöfs jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sidd. 104, 105. Utl. sidd. 153--155.)

Under erinran att å de i detta bolag tecknade aktier den 1 November 1867 voro inbetalta tillsammans 550,000 R:dr, men att det bland skulderna vid 1870 års slut upptagna aktiebeloppet endast uppginge till 462,150 R:dr, och sålunda med 87,850 R:dr understege inbetalda aktiesumman, hafva revisorerne yttrat den åsigt, att ett sådant förminskande af aktiekapitalet skulle vara stridande emot och förnärmande för den rätt, som staten sig förbehållit uti 10 § af det om jernvägens utförande afslutade kontrakt, uti hvilken § stadgades, att, om den behållna inkomsten, efter afdrag af den årliga inbetalningen å statslånet, öfverstege sex procent å det belopp aktieegarne tillskjutit, det ankomme på Kongl. Maj:t att föreskrifva huru stor del af detta belopp skall afsättas till underhålls- och ombyggnadsfond eller ock användas till ökande af lånets amortering. Derjemte hafva revisorerne anmärkt, att ehuru direktionen uti underdånig skrifvelse angående lindring i afseende på återbetal-

ningsskyldigheten för statslånet anført, att minst 2 procent af anläggningskapitalet eller 34,000 R:dr årligen borde reserveras till banans framtida ombyggnad och ny materiel, så, och ehuru en häremot svarande reservfond icke blifvit afsatt, hade dock bolaget beslutat verkställa utdelning till aktieegarne utaf 1870 års behållning.

Uti sin häröfver afgifna förklaring har bolagets styrelse hufvudsakligen anført, att, då aktiekapitalet vore en *skuld*, kunde en förminskning af aktiekapitalet icke vara stridande emot eller förnärmande för den rätt, som staten sig förbehållit, enär det vore uppenbart att den Kongl. Maj:t förbehållna rätt att bestämma det belopp, som skall till reservfond afsättas o. s. v., inträder förr ju lägre aktiekapitalet är, och att en minskning af detta kapital således snarare befästat Kongl. Maj:ts rätt än förnärmat densamma. Hvad åter angick frågan om afsättande af reservfond, så ansåg sig styrelsen, vid det förhållande att banans med dertill hörande byggnaders och materiels underhåll bestrides af årets trafikinkomster, hafva tillfyllestgjort bolagsordningens föreskrift om afsättande till reservfond af ett belopp, motsvarande den förnötning eller försämring jernvägen undergått, då direktionen att afsättas till reservfonden icke föreslagit större belopp än som egt rum, hvilka belopp direktionen, i betraktande af det fullständiga sätt, hvarpå underhållet af banan bestrides, funne tillräckliga till mötande af kommande eventualiteter.

Med afseende å hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer Utskottet,

att revisorerne ifrågavarande framställningar icke må till någon åtgärd föränleda.

15:o.

Angående Wexjö—Alfvestads jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sidd. 110, 113. Utl. sid. 156.)

Revisorerne, som funnit dels att delegarnes aktiekapital under år 1870 ökats med 2,100 R:dr, dels att reservfonden, som enligt 1869 års revisionsberättelse skall utgjort 71,258 R:dr 45 öre, vid 1870 års slut upptagits till endast 30,296 R:dr 81 öre, hafva tillkännagifvit, att de, i saknad af derfor erforderliga handlingar, icke varit i tillfälle förklara orsakerna till dessa skiljaktiga uppgifter eller kunnat ingå i bedömande af desamma.

Då emellertid styrelsen för ofvannämnda jernvägsaktiebolag uti sin afgifna förklaring fullständigt utredt verkliga förhållandet beträffande de af revisorerne omförmälda omständigheter, hemställer Utskottet,

att revisorerne ifrågavarande framställning icke må till vidare åtgärd föränleda.

16:o.

Angående Gefle—Dala jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sidd. 114—121. Utl. sidd. 156—159.)

Sedan direktionen för ofvannämnda bolag till Kongl. Maj:t öfverlemnade förslag till förändrad taxa och reglemente för trafiken å Gefle—Dala jernväg, med underdånig anhållan att dessa förslag måtte i nåder fastställas, förklarade Kongl. Maj:t, genom nådigt bref af den 24 Mars 1868, att, på sätt direktionen föreslagit, det för Gefle—Dala jernvägs anläggning vid 1853—1854 års riksdag beviljade lån till belopp af 2,400,000 R:dr, skulle från och med år 1868 afbetalas med två procent årligen i stället för förut bestämda *en* procent, i sammanhang hvarmed Kongl. Maj:t i hufvudsaklig öfverensstämmelse med afgifna förslaget fastställde taxa för trafiken å Gefle—Dala jernväg att lända till efterrättelse intill slutet af år 1872.

Efter erhållen remiss å den af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Gefleborgs län till Kongl. Civildepartementet öfverlemnade, af vederbörande revisorer afgifna berättelse om verkställd granskning af Gefle—Dala jernvägsaktiebolags förvaltning och räkenskaper för år 1869, aflät Kongl. Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader den 17 Juni 1870 underdånigt memorial, deri styrelsen erinrat, att, enligt den utredning utaf bolagets vinstutdelningar, som i sammanhang med revisionsberättelsen lemnats, det visade sig, att väl under de fem första åren efter det jernvägen delvis blifvit öppnad för trafik, eller från och med år 1857 till och med år 1862, endast preferansaktierna, utgörande 5,555 st., åtnjutit sex procents ränta, men att derefter räntan utgått för samtliga 24,000 aktierna, så att behållna vinsten i medeltal hela tiden från år 1857 till och med år 1869 uppgått till 6,78 procent per år å det af aktieegarne tillskjutna kapital; och hemställde styrelsen huruvida Kongl. Maj:t, på grund af sistnämnda förhållande, kunde pröfva skäligt meddela föreskrift derom att bolagets behållna inkomst derefter till så stor del, som öfverstege 6 procent å det af bolagsmännen tillskjutna kapital, borde årligen afsättas, för att framdeles begagnas till jernvägens förbättring eller vidare utsträckning, eller ock användas till fortskyndande af det erhållna statslånets amortering.

Efter det direktionen i ämnet afgifvit infordrad förklaring, hvares hufvudsakliga innehåll revisorerne uti sin berättelse (sidd. 117 och 118) intagit, behagade Kongl. Maj:t, genom nådigt bref af den 13 Oktober 1870 förklara, det Kongl. Maj:t, med afseende å hvad i berörda förklaring blifvit anfördt, icke fann skäl att till Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hemställan lemna bifall.

Statsrevisorerne hafva nu fäst på uppmärksamheten derpå, att, enligt den utaf bolagets revisorer afgifna berättelse om granskning af bolagets förvaltning och räkenskaper för år 1870, reservfonden från 915,248 R:dr 50 öre, hvilket belopp direktionen år 1867 ansåg motsvara behovet för jernvägen och materielens ständiga underhåll, blifvit ökad till 1,193,077 R:dr 90 öre, motsvarande 22,9 procent af det

vid

vid samma års slut upptagna värdet af jernvägsanläggningen; att å detta värde dessutom under året afskrifvits 5 procent med 268,667 R:dr 16 öre, oaktadt jernvägsanläggningen, enligt hvad Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen intygat, på ett särdeles omsorgsfullt sätt underhållits; att till reservfonden under år 1870 afsatts 200,246 R:dr 44 öre; att till ränta och utdelning för året utgifvits 432,000 R:dr, motsvarande 18 procent å aktiekapitalet, samt att sistnämnda två poster, tillsammans utgörande 632,246 R:dr 44 öre, motsvarade 26,3 procent af aktiekapitalet.

Det mellan Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, å Kongl. Maj:ts och kronans vägnar, samt bolaget år 1855 afslutade kontrakt om jernvägens byggande innehåller uti 6 § följande stadgande:

„Skulle behållna inkomsten af jernvägen, efter afdrag af den årliga inbetalningen å det af staten erhållna lån, öfverstiga sex procent å det belopp aktieegarne tillskjutit, ankommer på Kongl. Maj:t att, utom begagnandet af den i näst ofvanstående punkt Kongl. Maj:t förbehållna rätt att pröfva och bestämma de enligt taxa utgående afgifter, föreskrifva, huru stor del af detta öfverskott skall afsättas för att framdeles användas till jernvägens förbättring eller vidare utsträckning. Uppgår den årliga behållningen ändock till åtta procent å aktieegarnes tillskott, eger Kongl. Maj:t bestämma, om och med hvad belopp den stadgade amorteringen å sagda lån bör ökas.”

Revisorerne hafva erinrat, att denna § förutsätter två fall, då Kongl. Maj:t eger rätt att bestämma öfver användandet af en del utaf behållna inkomsten af jernvägen: det *ena* då denna inkomst öfverstiger 6 procent, och det *andra* då den årliga behållningen uppgår till 8 procent å aktieegarnes tillskott. I förra fallet skulle Kongl. Maj:t ega att föreskrifva huru stor del af inkomsten öfver 6 procent skulle afsättas i och för jernvägens förbättring eller vidare utsträckning, och i sednare fallet, eller då behållna inkomsten uppgår till 8 procent, att bestämma om och med hvad belopp den stadgade amorteringen å det af staten för jernvägsanläggningen erhållna lån bör ökas.

Då den tablå, som bolagets direktion vid 1869 års revision lemnat, utvisade, att för hela tiden från och med år 1857 till och med år 1869 medeltalet af den erhållna räntan å aktiekapitalet uppgått till 6,78 procent om året, hade följaktligen, enligt bolagsdirektionens egen uppgift, det första i nämnda § bestämda villkoret blifvit uppfyllt. Vidkommande åter bestämmelsen om det belopp, som af årliga inkomsten borde afsättas till jernvägens förbättring eller vidare utsträckning, så hade direktionen medgifvit, att mer än 2 procent blifvit för nämnda ändamål reserveradt. Då det belopp, som till jernvägens förbättring eller vidare utsträckning blifvit under åren 1857—1869 afsatt, vid sistnämnda års slut uppgick till 1,156,751 R:dr 22 öre, eller 3,7 procent af aktiekapitalet, utgjorde hela behållna inkomsten, efter denna beräkning, i medeltal 10,48 procent. Under år 1870 hade — oafsedt en större afskrifning å jernvägens bokförda värde --- till aktieegarne skett en utdel-

ning, motsvarande 18 procent af aktiekapitalet, på samma gång som till jernvägens förbättring eller vidare utsträckning afsatts 8,3 procent. Häraf framginge alltså, att jemväl det sednare vilkoret i den anförda § 6 blifvit uppfyllt.

Då, så vidt revisorerne kunde finna, det måste anses ostridigt, att uttrycket "den årliga behållningen" i kontraktets 6 § afsåge behållningen för året, hafva revisorerne uttalat den mening, att, då behållningen öfverstiger 8 procent, åtminstone hälften af öfverskottet borde, utöfver ursprungligen stadgade 3 procent, ingå till Riksgälds-kontoret för att påskynda amorterandet af ifrågavarande lån.

Uti den förklaring bolagets direktiou med anledning af revisorerne's ifrågavarande framställning afgifvit, har direktionen ifrågasatt, huruvida Riksdagens revisorer eller Riksdagen egde rätt att ingå i en sådan pröfning och fatta ett sådant beslut, som revisorerne med sin framställning åsyftat, enär det blifvit öfverlemnadt åt Kongl. Maj:t att, med undantag af bestämmandet af räntan och amorteringen, fastställa öfriga lånevilkor och att låta å statens vägnar derom med bolaget afsluta kontrakt. Öfvervakandet af kontraktsvilkorens uppfyllande hade ock blifvit ett regeringsmaktens åliggande. Den ökade amortering, hvarom kontraktets 6 § förbehöll Kongl. Maj:t rättighet att bestämma, hade också, sedan det derför i kontraktet bestämda fall inträffat, blifvit af Kongl. Maj:t föreskrifven att från och med år 1868 ega rum; men då Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen å nyo väckte anspråk på en än vidare ökad amortering, hade Kongl. Maj:t den 13 Oktober 1870 meddelat afslag derå. Detta Kongl. Maj:ts beslut hade redan undergått den enda grundlagsenliga granskning, som Riksdagen tillkommer, nemligen hos sednaste Riksdags Konstitutions-Utskott, och dervid lemnats utan anmärkning. Hos samma Riksdags Stats-Utskott hade ock, i följd af 1870 års revisionsberättelse, samma sak bragts under öfverläggning, men befunnits icke böra eller kunna blifva föremål för någon pröfning. Det var dock icke farhåga för utgången af en sådan pröfning, om den kunde ega rum, som föranledt direktionen att ifrågasätta Riksdagens revisorers behörighet till ifrågavarande framställning; men för hela vårt offentliga lif, likasom för rättsförhållanden mellan staten och enskilde, på grund af dem emellan ingångna aftal, vore det af yttersta vigt, att den lagbundna gränsen mellan statsmakternas pröfningsrätt strängt vidmakthölles.

Direktionen har derefter ingått i undersökning af sjelfva saken och dervid erinrat om sin af revisorerne omförmälda, till Kongl. Maj:t afgifna förklaring, deri bolaget, bland annat, yttrat den åsigt, att, sedan taxenedsättningen egt rum och medel blifvit frivilligt afsatta för jernvägens underhåll och förbättring till vida större belopp, än hvartill bolaget enligt kontraktbestämmelserna kunde förbindas, samt en ökad amortering blifvit af Kongl. Maj:t anbefalld, någon vidare rätt att från statens sida ingripa i bolagets disposition af sina tillgångar icke lagligen eller med billighet kunde mot bolaget göras gällande.

Ehuru Utskottet icke kan godkänna den af direktionen sålunda yttrade åsigt, att Kongl. Maj:t skulle vara förhindrad att, efter den år 1868 beslutade förhöjning

af det årliga inbetalningsbeloppet, derest omständigheterna dertill föranleda, besluta och påbjuda en ytterligare förhöjning deraf, hvilket Utskottet för sin del finner vara fullt öfverensstämmande icke blott med billighet utan ock med innehållet af de i kontraktet meddelade stadganden, anser dock Utskottet, vid det förhållande att Riksdagen öfverlemnad åt Kongl. Maj:t att pröfva om och med hvad belopp den stadgade amorteringen å det ifrågavarande lånet skall ökas, samt att Kongl. Maj:t redan innevarande år kommer att taga under nådig pröfning frågan om tillämpning af de uti 6 § af kontraktet intagna bestämmelser och dervid icke lärer underlåta tillse att statens rätt och fördel varder behörigen iakttagen, någon framställning i ämnet icke vara af behovet påkallad, utan hemställer,

att revisorernes ifrågavarande framställning icke må till någon åtgärd föranleda.

17:o.

Angående förräntandet af Riksgälds-kontorets tillgångar.

(Rev.-ber. sidd. 124, 125.)

Med erinran derom att Riksgälds-kontoret, utöfver de betydliga belopp som af Kontoret förräntats, under hela sistlidet år haft stora summor innestående i Riksbanken, samt att dessa blefve, i den mån de ej inom de uti Riksgälds-kontorets reglemente utstakade gränser kunde göras fruktbärande, undandragna den allmänna rörelsen, enär Riksbanken emottoge dem blott att förvaras, men icke att i utlåning användas och förräntas, hafva revisorerne yttrat den åsigt, att dels uti detta förhållande, dels i den omständigheten att Riksgälds-kontoret icke desto mindre under årets första 9 månader haft att besörja en till 6 millioner uppgående utlåning, hvilket syntes revisorerne vara temligen främmande för Kontorets ursprungliga syfte, föreläge anledning att taga under öfvervägande, huruvida icke genom förändrade anordningar, ifrågavarande utlåningar för det allmännas räkning lämpligare kunde verkställas genom Riksbanken, hvilken, om den sålunda erhöle rätt att i sin rörelse använda dylika medel, borde å desamma kunna tillgodogöra Riksgälds-kontoret någon räntegodtgörelse.

Hvad härvid först beträffar den omständigheten, att Riksgälds-kontoret under vissa tider af sistlidet år haft stora summor innestående på sin depositionsräkning i Riksbanken, så torde icke böra förbises, att penningetillgången under året i allmänhet var särdeles ymnig, så att äfven Riksbanken icke alltid kunde göra sina lånefonder fruktbärande. Då härtill kommer att Riksgälds-kontoret under år 1871, enligt Riksdagens beslut, verkställde en icke obetydlig upplåning, uppgående intill Oktober månads ingång till mer än 7 millioner riksdaler, samt att de öfverskott å statsverkets inkomster, hvilka under samma år tid efter annan till Riksgälds-kontoret

levererades, uppgingo till icke mindre än 6,500,000 R:dr, är dett lätt att inse, att behållningen å Kontorets depositionsräkning i Riksbanken understundom och innan medlen kunde hinna utlånas eller behöfde för Kontorets utgifter användas, skulle vara temligen betydlig. Det torde dock böra erinras, att kassabehållningen under vissa tider af sistlidet år varit ganska ringa, såsom t. ex. vid årets slut, då densamma ej uppgick till mer än något öfver 100,000 R:dr.

Det gagnande inflytande på penningställningen inom landet, som Riksgäldskontorets lånerörelse utöfvat, har vid flera tillfällen blifvit vitsordad. Uti ett af fullmäktige i Riksgäldskontoret rörande detta ämne år 1860 afgifvet utlåtande förekomma ock yttranden, som äfven nu hafva sin fulla giltighet. I afseende på den jemväl då yttrade åsigten, att den genom Riksgäldskontoret ombesörjda utlåning icke medförde den nytta för allmänna rörelsen, som derest densamma verkstälts genom ett penningutlånande verk, erinrades nemligen, att de större försträckningar, som de i spridda landsorter bildade låneanstalterna från Riksgäldskontoret erhållit, och hvarigenom just dessa inrättningar blifvit satta i tillfälle att oafbrutet underhålla och fortsätta sin rörelse, varit i flera afseenden för näringarnes bedrivande och den industriela verksamheten vida mera gagnande, än de jemförelsevis mindre betydliga lån, som kunnat af enskilda personer direkte utbekommas utur Riksbanken. Då de medel, som genom Riksgäldskontoret kunna göras räntebärande och allmänna rörelsen tillhandahållas, äro afsedda för bestämda statsutgifter, måste desamma ock återfordras i den mån de skola för sitt egentliga ändamål användas. Stående lån kunna följaktligen icke af dessa medel påräknas. Någon oafbrutet fortgående lånerörelse med bestämda betalningstider kan i följd deraf omöjligen grundas på dessa tillgångar; och den omvexling i Riksbankens rörelse samt de förändringar i dess lånetillgångars belopp, som dessa medels begagnande till en tillfällig förstärkning af Riksbankens lånefonder komme att förorsaka, skulle sannolikt väcka allmän missbelåtenhet och ingalunda motsvara anspråken på en allmän låneinrättnings fortfarande och ändamålsenliga verksamhet. Sannolikt komme ock, derest Riksgäldskontorets utlåningsrörelse upphörde, betydligt större summor, än de som Riksgäldskontoret nu haft räntelösa, att undandragas den allmänna rörelsen samt förblifva hos Riksbanken inestående, utan att kunna användas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och med afseende å öfriga härvid förekommande omständigheter och förhållanden, hemställer Utskottet,

att revisorerens ifrågavarande framställning måtte lemnas utan afseende.

18:o.

Angående ansvarsfrihet för Riksgälds-kontorets styrelse.

Då Stats-Utskottet vid den nu verkställda granskningen af Riksgälds-kontorets styrelse och förvaltning funnit fullmäktige i nämnda Kontor hafva med nit och omsorg uppfyllt sitt viktiga och ansvarsfulla kall, tillstyrker Utskottet.

att fullmäktige må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade uti deras protokoll från den 19 Januari 1871 till och med den 19 Januari 1872.

Stockholm den 14 Mars 1872.

På Stats-Utskottets vägnar:

Arvid Fr:son Posse.

Reservation:

Af Herr *J. Rundbäck*: "Då Utskottet gillat statsrevisorernes framställning, i fråga om ökad amortering å det lån Gefle--Dala jernvägsaktiebolag af staten erhållit, så har jag ansett, att Utskottet jemväl bort tillstyrka Riksdagen att ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse härom; emedan utan denna åtgärd regeringen icke erhåller sådan kännedom om Riksdagens åsigt i frågan, att regeringen anser sig uppmanad mot bolaget vidtaga de mått och steg, som Riksdagen genom gillandet af revisorernes framställning önskar."